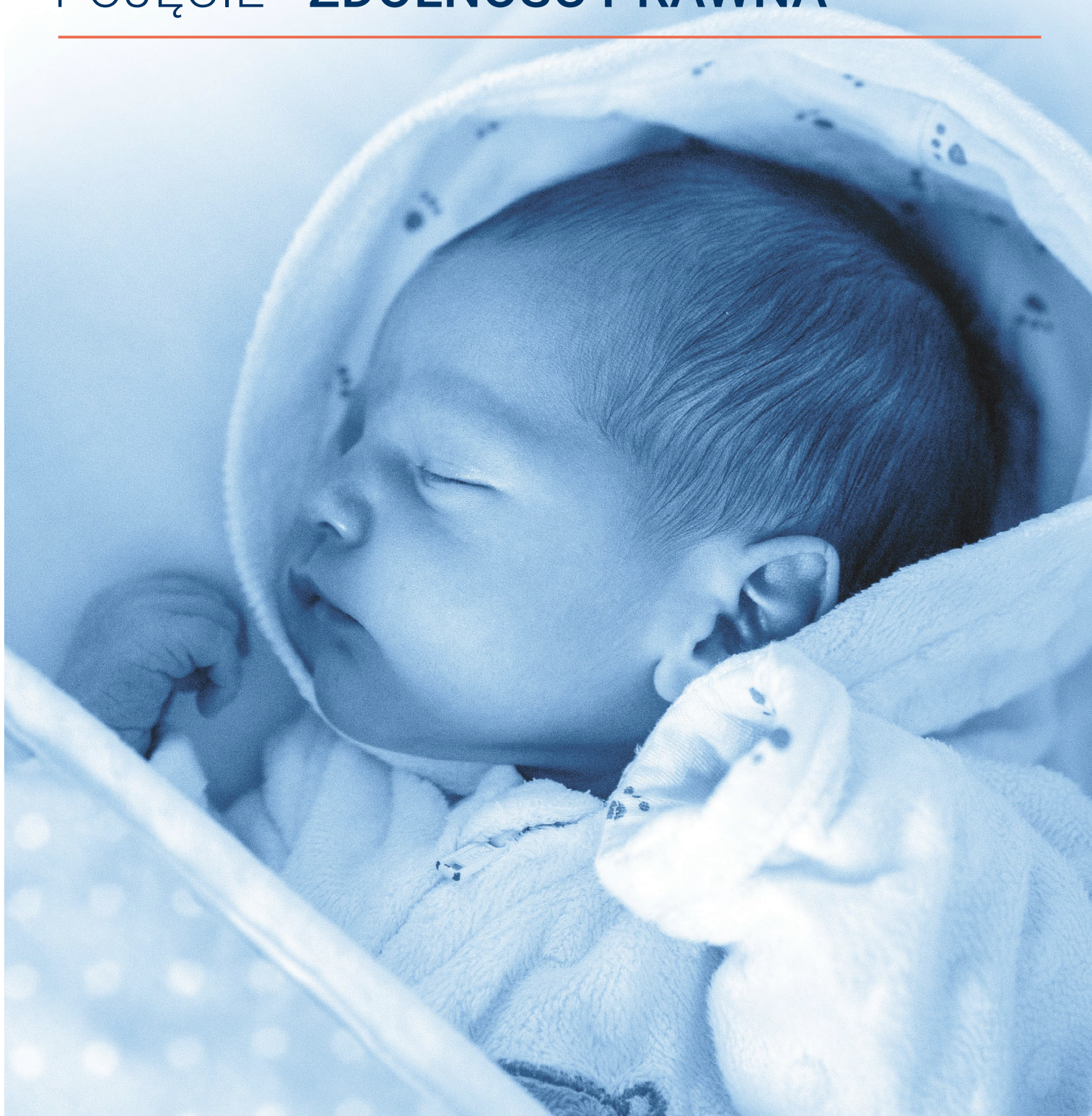

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

SCENARIUSZ LEKCJI
SZKOŁA PODSTAWOWA KLASY V - VIII

POJĘCIE - ZDOLNOŚĆ PRAWNA

1. CELE LEKCJI

NABYCIE WIADOMOŚCI I UMIEJĘTNOŚCI.

UCZEŃ:

- wie czym jest zdolność prawna i potrafi wyjaśnić pojęcie własnymi słowami korzystając z odpowiadającego wiekowi zasobu słów wraz z pojęciami i zasobem słów poznanych na lekcji;
- wie o skutkach jakie niesie za sobą zdolność prawna;
- zna początek i koniec zdolności prawnej;
- rozróżnia zdolność prawną od innych zdolności regulowanych przez prawo;
- rozpoznaje pojęcie uznania za zmarłego;
- wie, że zdarzają się sytuacje, kiedy nie tylko śmierć kończy zdolność prawną.

2. METODA I FORMA PRACY Z UCZNIAMI

- Lekcja prowadzona na zasadzie interakcji przez zadawanie pytań i poszerzone odpowiedzi.
- Lekcje należy zacząć od zagajenia tematu poprzez zadanie pytania, czy uczniowie posiadają jakieś zdolności i ich wymienienie. Zebrane odpowiedzi należy usystematyzować zadając pytania, czy każdy ma te same zdolności lub czy każdy musi mieć lub ma zdolność?
- Następnie należy skoncentrować się na samym semantycznym pojęciu zdolności.
- Należy prosić uczniów (w razie braku chętnych przez wskazanie) aby powiedzieli co to jest – własnymi słowami zdolność – chodzi o dojście do najbardziej przydatnych sformułowań typu: uprawnienie, cecha, możliwość, moc.
- Po tym należy wprowadzić pojęcie zdolności prawnej i podać definicję zgodną z Kodeksem Cywilnym i nauką prawa.
- Krótki wykład tj. przytoczenie, że jest to regulowane Kodeksem Cywilnym, Wskazanie, że pojęcie to jest uniwersalne i ma zastosowanie ogólne we wszystkich innych dziedzinach życia lub prawa, które do tej zdolności się odnoszą.
- Przejść do kwestii związanych z niezbywalnością, nieograniczonością tej zdolności w celu wywołania reakcji lub pytania uczniów o czas trwania zdolności.
- Przejść przez pytanie o początek i koniec zdolności do omówienia trudności prawnych związanych z biologią człowieka (klasy winny być już po lekcjach biologii w zakresie ciąży i porodu) dokładnego oznaczenia. Uczniom można zadać pytanie jakie według nich są objawy urodzenia się żywego dziecka?

- Wprowadzić pojęcie uznania za zmarłego i wyjaśnić różnicę między śmiercią, a tą sytuacją.
- Wykład krótki jakie są skutki urodzenia żywego co to znaczy urodzenie martwe.
- Praca ze slajdami jako podsumowanie przekazanej wiedzy; środki dydaktyczne; Kodeks Cywilny; elementy biologii człowieka.

3. PLAN LEKCJI

- pierwszy etap - zagajenie, rozluźnienie wprowadzenie swobodnej atmosfery;
- drugi etap - wprowadzenie pojęcia zdolności prawnej;
- trzeci etap - omówienie czasokresu trwania;
- czwarty etap - pokaz slajdów;
- piąty etap – pytania testowe do całości klasy jako forma sprawdzenia wiedzy.

4. TEST

PYTANIE (napisz poprawną odpowiedź)	ODPOWIEDZI PRAWIDŁOWE
Od kiedy człowiek posiada zdolność prawną?	Od urodzenia.
Kiedy człowiek traci zdolność prawną?	W chwili śmierci lub uznania za zmarłego.
Czy zdolność prawna może być ograniczona?	NIE
Czy zdolność prawną można zbyć?	NIE

5. ŹRÓDŁA

- „Przychodzi uczeń do prawnika” pod redakcją Natalia Radosh, Michał Łakomecki, *Poznań 2015*
- Kodeks Cywilny
- Komentarz do KC - Piasecki Kazimierz, Kodeks cywilny. Księga pierwsza. Część ogólna. Komentarz, Zakamycze 2003r. (wyciąg)

6. ZAŁĄCZNIKI

- slajdy i wyciągi

7. ZESTAWIENIE PRZYDATNYCH PRZEPISÓW

► **KODEKS CYWILNY** (wyciąg)

USTAWA Z DNIA 23 KWIETNIA 1964 R.

KSIĘGA PIERWSZA.

CZĘŚĆ OGÓLNA. TYTUŁ II. OSOBY

DZIAŁ I. OSOBY FIZYCZNE

ROZDZIAŁ I. ZDOLNOŚĆ PRAWNA I ZDOLNOŚĆ DO CZYNNOŚCI PRAWNYCH

Art. 8. [Zdolność prawna]

§ 1. Każdy człowiek od chwili urodzenia ma zdolność prawną.

§ 2. (uchylony).

Art. 9. [Domniemanie urodzenia dziecka żywego]

W razie urodzenia się dziecka domniemywa się, że przyszło ono na świat żywe.

ROZDZIAŁ III. UZNANIE ZA ZMARŁEGO

Art. 29. [Uznanie za zmarłego]

§ 1. Zaginiony może być uznany za zmarłego, jeżeli upłynęło lat dziesięć od końca roku kalendarzowego, w którym według istniejących wiadomości jeszcze żył; jednakże gdyby w chwili uznania za zmarłego zaginiony ukończył lat siedemdziesiąt, wystarcza upływ lat pięciu.

§ 2. Uznanie za zmarłego nie może nastąpić przed końcem roku kalendarzowego, w którym zaginiony ukończyłby lat dwadzieścia trzy.

Art. 30. [Uznanie za zmarłego w związku z katastrofą]

§ 1. Kto zaginął w czasie podróży powietrznej lub morskiej w związku z katastrofą statku lub okrętu albo w związku z innym szczególnym zdarzeniem, ten może być uznany za zmarłego po upływie sześciu miesięcy od dnia, w którym nastąpiła katastrofa albo inne szczególne zdarzenie.

§ 2. Jeżeli nie można stwierdzić katastrofy statku lub okrętu, bieg terminu sześciomiesięcznego rozpoczyna się z upływem roku od dnia, w którym statek lub okręt miał przybyć do portu przeznaczenia, a jeżeli nie miał portu przeznaczenia - z upływem lat dwóch od dnia, w którym była ostatnia o nim wiadomość.

§ 3. Kto zaginął w związku z bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia nieprzewidzianym w paragrafach poprzedzających, ten może być uznany za zmarłego po upływie roku od dnia, w którym niebezpieczeństwo ustało albo według okoliczności powinno być ustać.

Art. 31. [Domniemanie chwili śmierci]

§ 1. Domniemywa się, że zaginiony zmarł w chwili oznaczonej w orzeczeniu o uznaniu za zmarłego.

§ 2. Jako chwilę domniemanej śmierci zaginionego oznacza się chwilę, która według okoliczności jest najbardziej prawdopodobna, a w braku wszelkich danych - pierwszy dzień terminu, z którego upływem uznanie za zmarłego stało się możliwe.

§ 3. Jeżeli w orzeczeniu o uznaniu za zmarłego czas śmierci został oznaczony tylko datą dnia, za chwilę domniemanej śmierci zaginionego uważa się koniec tego dnia.

Art. 32. [Domniemanie śmierci jednoczesnej]

Jeżeli kilka osób utraciło życie podczas grożącego im wspólnie niebezpieczeństwa, domniemywa się, że zmarły jednocześnie.

KOMENTARZ DO KC - PIASECKI KAZIMIERZ, KODEKS CYWILNY.

KSIĘGA PIERWSZA. CZĘŚĆ OGÓLNA.

KOMENTARZ, ZAKAMYCZE 2003 R. (wyciąg)

UWAGI OGÓLNE

1. Przepis art. 8 k.c. reguluje podmiotowość osób fizycznych. Od chwili narodzenia "jednostka" staje się podmiotem wszelkich praw z zakresu prawa prywatnego.

7. Z chwilą urodzenia dziecko uzyskuje status prawny człowieka. Nie ma znaczenia sposób, w jaki nastąpiło poczęcie dziecka. Zob. wyjaśnienia w tej materii K. Piasecki, Kodeks rodzinny..., s. 463.

8. Według art. 37 kodeksu etyki zawodowej z 1993 r. lekarz powinien z poczuciem szczególnej odpowiedzialności odnosić się do procesu przekazywania życia ludzkiego.

9. Lekarz powinien udzielać wyczerpujących i wiarygodnych informacji dotyczących procesów zapładnienia i regulacji poczęć, zgodnie z aktualnym stanem wiedzy, zainteresowanym tą problematyką pacjentom.

10. Lekarz ma obowiązek zapoznać pacjentów należących do grupy zwiększonego ryzyka z możliwościami diagnostycznymi i terapeutycznymi współczesnej genetyki lekarskiej, w tym diagnostyki przedurodzeniowej. Przekazując powyższe informacje lekarz ma obowiązek poinformować o ryzyku związanym z przeprowadzeniem badań przedurodzeniowych.

11. Według art. 38 kodeksu etyki lekarskiej podejmując działania lekarskie u kobiety w ciąży lekarz jednocześnie odpowiada za zdrowie i życie dziecka. Dlatego obowiązkiem lekarza są starania o zachowanie zdrowia i życia dziecka również przed jego urodzeniem.

ZDOLNOŚĆ PRAWNA

1. Zdolność prawna oznacza możliwość bycia podmiotem prawa w ogóle i w zakresie konkretnych praw podmiotowych i obowiązków. Zdolność prawna nie jest prawem podmiotowym. Należy ją odróżniać od specjalnych przesłanek powstania konkretnych praw podmiotowych i obowiązków. Zdolność prawna osób fizycznych jest w zasadzie równa, nieograniczona i niepodzielna.

1. W kwestii ograniczenia zdolności prawnej - zob. art. 39 k.k. i art. 148 § 1 k.r.o. oraz J. Gajda, Z. Gawlik, Podstawy prawa cywilnego. Część ogólna, Warszawa 1999, s. 63.

2. Zdolność prawna osoby fizycznej jest założeniem przysługującej każdemu ochronie praw osobistych i praw o charakterze majątkowym. Zdolność prawna przysługuje istocie ludzkiej bez względu na anomalie fizyczne i psychiczne. Jest ona niezależna od rasy, religii i obywatelstwa.

3. Obojętną jest rzeczą, czy ten, kto przyszedł na świat jako żywy, posiada wszystkie organy do przeżycia. Zdolność prawną mają bliźnięta syjamskie, jeżeli urodziły się żywe.

URODZENIE

1. Urodzenie, od którego rozpoczyna się zdolność prawna człowieka, następuje na skutek naturalnego lub sztucznego odłączenia dziecka od ciała matki; nie jest konieczne przerwanie (przecięcie) pępowiny. Dla uzyskania przez człowieka zdolności prawnej nie jest konieczna zdolność do życia, byleby dziecko urodziło się żywe.

1. Według art. 1 niemieckiego kodeksu cywilnego (BGB), zdolność prawna człowieka rozpoczyna się z zakończeniem urodzenia.

2. Nie stanowi ograniczenia zdolności prawnej wymagania prawa spełnienia określonych *conditiones iuris* w zakresie określonych stosunków prywatnoprawnych. W tym kontekście należy wymienić przesłanki zdolności prawnej do zawarcia małżeństwa, pozbawienie lub ograniczenie władzy rodzicielskiej.

3. Zdolność prawną w sensie art. 8 mają także cudzoziemcy (osoby niebędące obywatelami polskimi) z zastrzeżeniem odmiennego uregulowania w ustawie (por. art. 8 p.p.m.).

4. Wynikające z ustawy ograniczenia w zakresie zdolności do czynności prawnych (zdolności do działań prawnych), jak np. art. 944 § 1 k.c., 94 § 1, 114 § 3, 145 § 2 k.r.o., nie podważają reguły ustanowionej w art. 8 k.c.

5. W kwestii przyznania embrionowi *in vitro* osobowości prawnej - zob. M. Nesterowicz, Prawo medyczne, Toruń 1996, s. 104.

6. Człowiekiem jest każda istota ludzka, której rodzicami są ludzie: kobieta i mężczyzna. Zob. art. 62 i n. k.r.o. o pokrewieństwie.

Załącznik 1. Pytanie, napisz poprawną odpowiedź.

PYTANIE (napisz poprawną odpowiedź)	ODPOWIEDZI PRAWIDŁOWE
Od kiedy człowiek posiada zdolność prawną?	
Kiedy człowiek traci zdolność prawną?	
Czy zdolność prawna może być ograniczona?	
Czy zdolność prawną można zbyć?	

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

OPRACOWAŁ: r.pr. Grzegorz Chycki
Stan prawny na dzień 14 grudnia 2022 roku.